

ODPOWIEDZIALNOŚĆ KONTRAKTOWA

Pojęcie.

Odpowiedzialność kontraktowa to odpowiedzialność dłużnika wobec wierzyciela za nieprawidłowe wykonanie zobowiązania (zarówno niewykonanie, jak i nienależyte wykonanie zobowiązania).

Art. 471. Dłużnik obowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba, że niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi.

Regulacja prawna odpowiedzialności kontraktowej.

Zasady odpowiedzialności kontraktowej zostały uregulowane w dziale II, tytułu VII, księgi III KC – **Skutki niewykonania zobowiązań.**

-Art. 471- 486 kc

-Art. 490- 497 kc – dot. umów wzajemnych

-niektóre przepisy cz. szczególnej, np. art. 846 kc

Odpowiedzialność kontraktowa:

- powstaje *ex lege*, bez potrzeby zastrzeżenia w umowie, ale – zob. art. 473 par. 2 kc.
- obejmuje tylko szkody majątkowe (straty i utracone korzyści – art. 361 par. 2 kc)
- obejmuje jedynie szkody poniesione bezpośrednio przez samego poszkodowanego
- obejmuje zarówno stratę jak i utracone korzyści
- aby zaistniała, niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania musi nastąpić **z przyczyn za które dłużnik ponosi odpowiedzialność**

Przesłanki odpowiedzialności kontraktowej.

Uniwersalne przesłanki odpowiedzialności
odszkodowawczej:

1. **Zdarzenie** z którym system prawny wiąże czyjąś odpowiedzialność
2. **Szkoda**
3. **Związek przyczynowy** między tym zdarzeniem a powstałą szkodą

PRZESŁANKI ODOWIEDZIALNOŚCI KONTRAKTOWEJ

ZDARZENIE

SZKODA

ADEKWATNY
ZWIĄZEK
PRZYCZYNOWY

NIEWYKONANIE

NIENALEŻYTE
WYKONANIE

STRATA

UTRACONE
KORZYŚCI

między szkodą a
niewykonaniem
lub nienależytym
wykonaniem
zobowiązania

między okolicznościami,
za które dłużnik ponosi
odpowiedzialność a
niewykonaniem lub
nienależytym
wykonaniem
zobowiązania

ZOBOWIĄZANIA

DOWÓD OBCIĄŻA
WIERZycIELA

DOWÓD OBCIĄŻA
DŁUŻNIKA

Zdarzenie.

- **Niewykonanie lub nienależyte wykonanie istniejącego zobowiązania**, na skutek okoliczności za które dłużnik odpowiada.
- Art. 471 zd. 2 KC – domniemanie, że przyczyny niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania obciążają dłużnika

Szkoda.

- Dotyczy szkody majątkowej
- Zarówno straty jak i utracone korzyści
- Nie obejmuje zadośćuczynienia za doznaną krzywdę

Adekwatny związek przyczynowy.

- Adekwatny związek przyczynowy między okolicznościami, za które dłużnik odpowiada a niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem zobowiązania.
- Adekwatny związek między niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem zobowiązania a szkodą

Odpowiedzialność kontraktowa a deliktowa - PODOBIENSTWA

- Takie same przesłanki odpowiedzialności:
  - zdarzenie
  - szkoda
  - związek przyczynowy

Niektóre różnice.

Różnica polega na **różnym rozłożeniu ciężaru dowodu** i **odmiennym nazewnictwie** stron stosunku zobowiązaniowego.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ DELIKTOWA

- Poszkodowany i osoba odpowiedzialna
- Poszkodowany musi udowodnić istnienie wszystkich przesłanek tej odpowiedzialności

ODPOWIEDZIALNOŚĆ KONTRAKTOWA

- Wierzyciel i dłużnik
- Wierzyciel musi udowodnić fakt poniesienia szkody w odpowiedniej wysokości

Granice umownego kształtowania odpowiedzialności odszkodowawczej.

Strony mogą w umowie zmieniać zakres odpowiedzialności dłużnika w stosunku do modelu ustawowego, poprzez:

- a) **zaostrenie**
- b) **złagodzenie**

zakresu odpowiedzialności dłużnika.

Art. 473. § 1. Dłużnik może przez umowę przyjąć odpowiedzialność za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania z powodu oznaczonych okoliczności, za które na mocy ustawy odpowiedzialności nie ponosi.

§ 2. Nieważne jest zastrzeżenie, iż dłużnik nie będzie odpowiedzialny za szkodę, którą może wyrządzić wierzycielowi umyślnie.

Zaostrzenie odpowiedzialności dłużnika (art. 473 § 1).

- dotyczy przyjęcia przez dłużnika odpowiedzialności za okoliczności, za które wg ustawy nie ponosiłby odpowiedzialności (np. siła wyższa)
- muszą to być **oznaczone okoliczności**
- dłużnik nie może przyjąć odpowiedzialności za **każdą** przyczynę nieprawidłowego wykonania zobowiązania (odpowiedzialność absolutna)

Złagodzenie odpowiedzialności dłużnika (art. 473 § 2).

- Strony mogą złagodzić odpowiedzialność dłużnika w stosunku do modelu ustawowego, ale nie mogą zwolnić go z odpowiedzialności za **winę umyślną**.
- Zakaz ten obejmuje zarówno winę umyślną dłużnika jak i jego pomocników, za których działania lub zaniechania odpowiada **jak za własne** działania lub zaniechania (**art. 474**)

**Umowne zastrzeżenia na wypadek
niewykonania lub nienależytego
wykonania zobowiązania**

Zastrzeżenia umowne:

1. Zadek

Art. 394. § 1. W braku odmiennego zastrzeżenia umownego albo zwyczaju zadek dany przy zawarciu umowy ma to znaczenie, że w razie niewykonania umowy przez jedną ze stron druga strona może bez wyznaczania terminu dodatkowego od umowy odstąpić i otrzymany zadek zachować, a jeżeli sama go dała, może żądać sumy dwukrotnie wyższej.

§ 2. W razie wykonania umowy zadek ulega zaliczeniu na poczet świadczenia strony, która go dała; jeżeli zaliczenie nie jest możliwe, zadek ulega zwrotowi.

§ 3. W razie rozwiązania umowy zadek powinien być zwrócony, a obowiązek zapłaty sumy dwukrotnie wyższej odpada. To samo dotyczy wypadku, gdy niewykonanie umowy nastąpiło wskutek okoliczności, za które żadna ze stron nie ponosi odpowiedzialności albo za które ponoszą odpowiedzialność obie strony.

Zadatek

- Suma pieniężna lub rzecz dana **przy zawarciu umowy**
- Wywołuje następstwa prawne określone w art. 394 KC
- Wysokość zadatku nie może przewyższać wartości należnego świadczenia
- Roszczenie ulega 6-letniemu terminowi przedawnienia

Zastrzeżenia umowne:

2. Umowne prawo odstąpienia

Art. 395. § 1. Można zastrzec, że jednej lub obu stronom przysługiwać będzie w ciągu oznaczonego terminu prawo odstąpienia od umowy. Prawo to wykonywa się przez oświadczenie złożone drugiej stronie.

§ 2. W razie wykonania prawa odstąpienia umowa uważana jest za nie zawartą. To, co strony już świadczyły, ulega zwrotowi w stanie niezmienionym, chyba że zmiana była konieczna w granicach zwykłego zarządu. Za świadczone usługi oraz za korzystanie z rzeczy należy się drugiej stronie odpowiednie wynagrodzenie.

Umowne prawo odstąpienia.

- Art. 395 §1 KC Przyznaje jednej lub każdej ze stron prawo do odstąpienia od umowy bez konieczności uzasadniania tej decyzji
- Wymagane jest podanie **terminu**, w którym odstąpienie będzie możliwe
- Może być zależne od wystąpienia przewidzianego warunku
- Odstąpienie od umowy, powoduje zniesienie skutków prawnych **z mocą wsteczną**

Zastrzeżenia umowne:

3. Odstępne

Art. 396. Jeżeli zostało zastrzeżone, że jednej lub obu stronom wolno od umowy odstąpić za zapłatą oznaczonej sumy (odstępne), oświadczenie o odstąpieniu jest skuteczne tylko wtedy, gdy zostało złożone jednocześnie z zapłatą odstępnego.

Odstępne

- Szczególny rodzaj umownego prawa odstąpienia.
- Prawo do odstąpienia uzależnione jest od zapłaty określonej sumy pieniężnej
- Skuteczne, w chwili złożenia jednocześnie z zapłatą odstępnego

Zastrzeżenia umowne:

4. Kara umowna.

Art. 483. § 1. Można zastrzec w umowie, że naprawienie szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązani niepieniężnego nastąpi przez zapłatę określonej sumy (kara umowna).

§ 2. Dłużnik nie może bez zgody wierzyciela zwolnić się z zobowiązania przez zapłatę kary umownej.

Art. 484. § 1. W razie niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania kara umowna należy się wierzycielowi w zastrzeżonej na ten wypadek wysokości bez względu na wysokość poniesionej szkody. Żądanie odszkodowania przenoszącego wysokość zastrzeżonej kary nie jest dopuszczalne, chyba że strony inaczej postanowiły.

§ 2. Jeżeli zobowiązanie zostało w znacznej części wykonane, dłużnik może żądać zmniejszenia kary umownej; to samo dotyczy wypadku, gdy kara umowna jest rażąco wygórowana.

Kara umowna

- Naprawienie szkody poprzez zapłacenie określonej **sumy pieniężnej**
- Dotyczy **zobowiązań niepieniężnych**
- Zastrzeżenie kary umownej nie wyłącza żądania wykonania zobowiązania
- Należna bez konieczności wykazywania istnienia i wysokości szkody

Szczególne postaci niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania

- Następca niemożliwość świadczenia
- Zwłoka dłużnika
- Zwłoka wierzyciela

Następcza niemożliwość świadczenia.

Art. 475 §1. Jeżeli świadczenia stało się niemożliwe skutkiem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi, zobowiązanie wygasa.

§ 2. Jeżeli rzecz będąca przedmiotem świadczenia została zbyta, utracona lub uszkodzona, dłużnik obowiązany jest wydać wszystko, co uzyskał w zamian za tę rzecz albo jako naprawienie szkody.

Zwłoka dłużnika.

Art. 476. Dłużnik dopuszcza się zwłoki, gdy nie spełnia świadczenia w terminie, a jeżeli termin nie jest oznaczony, gdy nie spełnia świadczenia niezwłocznie po wezwaniu przez wierzyciela. Nie dotyczy to wypadku, gdy opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi.

Art. 477. § 1. W razie zwłoki dłużnika wierzyciel może żądać, niezależnie od wykonania zobowiązania, naprawienia szkody wynikłej ze zwłoki.

§ 2. Jednakże, gdy skutek zwłoki dłużnika świadczenie utraciło dla wierzyciela całkowicie lub w przeważającym stopniu znaczenie, wierzyciel może świadczenia nie przyjąć i żądać naprawienia szkody wynikłej z niewykonania zobowiązania.

Zwłoka wierzyciela.

Art. 486 § 1. W razie zwłoki wierzyciela dłużnik może żądać naprawienia wynikłej stąd szkody; może również złożyć przedmiot świadczenia do depozytu sądowego.

§ 2. Wierzyciel dopuszcza się zwłoki, gdy bez uzasadnionego powodu bądź uchyla się od przyjęcia zaofiarowanego świadczenia, bądź odmawia dokonania czynności, bez której świadczenie nie może być spełnione, bądź oświadcza dłużnikowi, że świadczenia nie przyjmie.

Prawo zatrzymania (*ius retentionis*)

Art. 461. § 1. Zobowiązany do wydania cudzej rzeczy może ją zatrzymać aż do chwili zaspokojenia lub zabezpieczenia przysługujących mu roszczeń o zwrot nakładów na rzecz oraz roszczeń o naprawienie szkody przez rzecz wyrządzonej (prawo zatrzymania).

§ 2. Przepisu powyższego nie stosuje się, gdy obowiązek wydania rzeczy wynika z czynu niedozwolonego albo gdy chodzi o zwrot rzeczy wynajętych, wdzierżawionych lub użyczonych.

§ 3. (uchylony).

Prawo zatrzymania (*ius retentionis*)

- Osoba zobowiązana do wydania cudzej rzeczy, może ją zatrzymać do czasu zaspokojenia lub zabezpieczenia przysługujących mu roszczeń o zwrot nakładów na rzecz oraz roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej
- Uprawnienie o charakterze względnym
- Może być uwzględnione przez sąd TYLKO w razie zgłoszenia przez poszkodowanego odpowiedniego **zarzutu procesowego**